

Ян Мен'ї

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Соціокультурне середовище закладу вищої освіти має свою специфіку, пов'язану з основними функціями, які виконує заклад вищої освіти в суспільстві. Безумовно, в ній відіграють домінуючу роль саме освітні, навчальні, академічні норми, цінності, зразки поведінки, ідеали. Якщо відштовхуватися від загального розуміння середовища як певної сукупності різних чинників, з якими людина перебуває в постійній взаємодії, то соціокультурне середовище закладу освіти передбачає наявність певних специфічних особливостей прояву цих факторів.

Соціокультурне середовище в цьому випадку характеризують такі властивості:

- багатofакторність, включаючи культурні, соціальні, навчальні, виховні та інші чинники, які, в свою чергу, також є багатofакторним;
- ресурсність, так як кожен з факторів середовища має або може мати вплив на об'єкт освіти;
- структурованість, так як вищеназвані фактори можуть бути наближеними або віддаленими від об'єкта освіти;
- конструювання, так як фактори освітнього середовища можуть розташовуватися щодо об'єкта освіти відповідним чином в результаті проектування і моделювання;
- керованість, так як без управлінських процесів конструювання освітнього середовища практично неможливо;
- багатoshаровість освітнього середовища – як угруповання факторів середовища по відношенню до об'єкта освіти в процесі конструювання та управління, які створюють нові середовища в освітньому просторі.

Окремо варто підкреслити, серед великої різноманітності факторів впливу на студента, саме заклад вищої освіти є одним з найбільш вагоміших. Саме цей соціальний інститут пов'язаний з життєдіяльністю

особистості в період набуття нею професійних компетенцій, а також загальнокультурної компетентності. Беручи до уваги цей факт, ми не можемо не розглядати заклад вищої освіти як одну з фундаментальних складових середовища життєдіяльності людини, в якій вона отримує професійні знання. Крім того, у закладі вищої освіти формуються і удосконалюються не тільки професійні основи особистості, а й соціальні. В даному випадку саме заклад вищої освіти виступає інструментом формування особливого середовища, в якому відбувається фундаментальний розвиток людини, що полягає у формуванні компетенцій, необхідних для становлення її як особистості в суспільстві [3].

Рольовий аспект соціокультурного середовища закладу вищої освіти можна в загальному вигляді позначити як «суб'єктивний», оскільки він відображає уявлення про освітній просторі конкретного суб'єкта освітнього процесу, знання якого обмежені як суб'єктивними факторами (наприклад, непоінформованість), так і об'єктивними (наприклад, низький рівень правової культури в суспільстві). Характерні для конкретного суспільства норми і цінності, що становлять основу соціокультурного середовища закладу вищої освіти, знаходять своє відображення у всіх складових освітнього процесу: в навчальних планах, програмах, підручниках, в діяльності викладачів. Стабільність соціокультурного середовища закладу вищої освіти залежить від того, наскільки стійку систему цінностей мають його учасників (викладачі, студенти, адміністрація, співробітники). При цьому кожному учаснику притаманний власний набір норм і ціннісних орієнтацій, тому певна суперечливість установок учасників освітнього процесу є неминучою [2].

Соціокультурне середовище закладу вищої освіти постійно розширює сферу життєдіяльності кожного студента, збагачуючи його зв'язки з навколишнім світом. Чим багатогранніше соціокультурне середовище, тим легше розкрити індивідуальні можливості кожного студента, з урахуванням виявлених інтересів, здібностей і різноманітності суб'єктного досвіду студента, накопиченого їм в школі, сім'ї, в процесі навчання, стихійної взаємодії з навколишнім середовищем. Відтак, варто зазначити, соціокультурне середовище закладу вищої освіти – простір спільної життєдіяльності студентів, викладачів, співробітників університету, що забезпечує вибір цінностей, освоєння культури, життєвих смислів, способів культурної самореалізації, розкриття індивідуальних

ресурсів особистості, структура якого детермінована особливостями закладу освіти.

В цьому аспекті варто визначити функції соціокультурного середовища закладу вищої освіти. Російський науковець В. Бондар виокремлює такі функції:

– Соціально-адаптаційна функція. Для успішної реалізації завдань освітнього процесу, необхідно створити умови, до яких студенти та викладачі не просто зможуть пристосуватися, але при яких зможуть відчутти свою значимість, потрібність, зв'язок один з одним і з закладом освіти в цілому. Саме соціокультурне середовище закладу вищої освіти формує такі умови.

– Культурологічна функція. Виокремлення даної функції в якості специфічної пов'язано з тим, що і саме поняття соціокультурного середовища закладу вищої освіти, і мета освіти в цілому передбачають єдність культури і освіти. Завданням, безпосередньо реалізовується в даному аспекті соціокультурним середовищем закладу вищої освіти, є «виховання людини культури», занурення індивіда в культурне середовище, що передбачає його залучення в культуру, що перевищує рівень буденного знання або популярної, масової культури – тут йому надається можливість долучитися до вищих досягнень культури, наприклад наукової, познайомитися з її кращими представниками. На цьому рівні передбачається формування прагнення до зростання загальної ерудиції, створення культурного середовища, втілюється, наприклад, в залученні до нової мови і культурних цінностей. До культуротворчої діяльності можна віднести, по-перше, освітній процес в широкому сенсі слова. По-друге, культурноутворюючу характеристику набуває позанавчальна діяльність, організована таким чином, щоб перестати бути обов'язковою і надмірно формалізованою для студентів, але включати їх самодіяльність, розкриваючи їх здібності, безпосередньо не пов'язаного з майбутньою професійною діяльністю, проте спрямована на виховання в широкому сенсі слова і набуває особливого значення в сучасному динамічному суспільстві.

– Виховна функція. В даному випадку виховання – це, перш за все, формування у «студентів ціннісного ставлення до світу, культури, навколишнього середовища, відповідно, до прийнятих в суспільстві загальнолюдських цінностей. Важливе значення тут відводиться і формування самосвідомості, яке тільки завдяки адекватному соціокультурному середовищі може допомогти студенту усвідомити

специфіку і суспільну значимість власної майбутньої професії і, в цілому, свого місця в світі.

– Гуманістична функція. Вона пов'язана з формуванням у студентів системи уявлень про соціальне життя, в якому головне місце відводиться загальнолюдським цінностям поведінки. До останніх відносяться, в першу чергу, цінності гуманізму, закріплені у відповідних міжнародних документах (Декларація прав людини, Конвенція про права дитини). Реалізація даних функцій в практичній роботі закладу вищої освіти і є метою, на здійснення якої спрямована діяльність по формуванню соціокультурного середовища закладу вищої освіти [1].

Виходячи з вищевикладеного під соціокультурним середовищем закладу вищої освіти ми розуміємо систему життєдіяльності спільної життєдіяльності студентів, викладачів, співробітників університету, структура якого обумовлена особливостями закладу освіти в забезпеченні вибору цінностей, освоєння культури, життєвих смислів, способів культурної самореалізації, та формування комунікативної культури.

Список використаних джерел:

1. Боднар В.В. Воспитательное социкультурное пространство университета как педагогическая категория. URL: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-267057.html>.
2. Бурдуковская Е.А. Социокультурная среда ВУЗа как объект педагогического моделирования / Е.А. Бурдуковская // Теория и практика общественного развития. – 2011. – № 8. – С. 154–156.
3. Чугреева Н.О. Соціокультурне середовище виховання студентів ВНЗів / Н.О. Чугреева // Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXVIII. – Харків, – 2012. – С. 223–228.